

חצי חתיכה מהחתיכות הקבועות שהיו הקצבים חותכים [שהיה דרכם לחתוך את כל הבהמה לחתיכות בשר שוות], ובכל מקום היה שם אחר לאותה חתיכה.

ומביאה הגמרא את שמות החתיכות בכמה מקומות וכיצד צריך לבקשן מהטבח ביום טוב: **כי הא דבסורא אמרי קראו לחתיכה כט-א** הקבועה: **תרטא**, ופלגו [או חצי] **תרטא**.

בנרש אמרי: חלקא, ופלגו חלקא.

בפומבדיתא אמרי: אוזיא, ופלגו אוזיא.

בנחר פקוד ובמתא מחסיא אמרי: רבעא, ופלגו רבעא.

מתניתין:

אין מודדים ביום טוב, ופרטי האיסור יתבארו להלן.

אומר אדם לחברו: מלא לי כלי זה, אבל לא במדה. יבואר בגמרא, וכן המחלוקת עם רבי יהודה להלן.

רבי יהודה אומר: אם היה כלי של מדה — לא ימלאנו.

מעשה באבא שאול בן בטנית, שהיה ממלא מדותיו מערב יום טוב, ונותנן ללקוחות ביום טוב. וכך נמנע מלמדוד ביום טוב.

אבא שאול אומר: אף בחול המועד עושה כן, שהיה ממלא מידותיו קודם, מפני ברורי המדות. כדי להמנע מגול, כיון שאם מוכר מיד עם מזיגת המשקה לתוך המידה, הקצף מטעה את המדידה הנכונה לרעת הקונה.

וחכמים אומרים: אף ביום חול עושה כן,

בלורית, אפר מקלה, וגבינה — רב מלכיא אמרן.

רב פפא בא לחלוק על כך שרב מלכיו אמר את ההלכה בענין שפחות, ולכן **אמר סימן** במקום הרשימה של רב חיננא:

הלכות המתייחסות לענינים שהוזכרו **במתניתין ומתניתא**, במשניות ובברייתות — **רב מלכיא** אמרן.

שמעתתא, שמועות בפני עצמן, שאינן מתייחסות לאמור במשנה או בברייתא — **רב מלכיו** אמרן.

וסימניך: מתניתין — מלכתא. שהמשנה היא בלשון נקבה וגם רב מלכיא דומה לשם נקיבה. [והמשנה, שהיא דברי תנאים היא, סמכותית כמלכה רש"י בעבודה זרה כט א].

מאי בינייהו?

איכא בינייהו השמעתתא בענין שפחות, שמתייחסת לדברי המשנה, ולכן לפי רב פפא לא רב מלכיו אמרה אלא רב מלכיא.

מתניתין:

לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר, היות ואסור להזכיר פיסוק דמים.

אבל אלא שוחט הטבח, ומחלק ביניהם.

גמרא:

ומסתפקת הגמרא: **היכי עבד,** איך יעשה אדם שאינו רוצה לקחת בשר אלא רק בדינר אחד או שנים?

ומבארת: יש לו לומר אם רוצה חתיכה או

בזמן שהיה מוכר שמן, שהיה מוזג את השמן אל הכלי של הקונה וממתין זמן רב עד שהיה השמן מתמצה כולו מהמידה אל הכלי של הקונה, מפני מצוי המדות, שאין השמן כולו יורד מהמידה אל הכלי של הקונה אלא לאחר ששוהה כלי המידה שהות ממושכת על הכלי של הקונה.

גמרא:

מבאר הגמרא: מאי "מלא לי כלי זה, אבל לא במדה"?

אמר רב יהודה אמר שמואל: הכי קאמר: אבל לא ימלא לו בכלי המיוחד למדה.

אבל כלי שעדיין לא מדדו בו אלא הוא רק כלי העומד למדה, המיועד לכשתשבר המידה — ימלאנו.

ואתא רבי יהודה למימר: אפילו כלי העומד למדה לא ימלאנו.

ומדייקת הגמרא: אלמא, גבי שמחת יום טוב — רבי יהודה לחומרא, ורבנן לקולא.

ופרכינן: והא אפכא שמעינן להו!

דתנן, רבי יהודה אומר: שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ, וחכמים אומרים: אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר.

אלמא, רבי יהודה לקולא ורבנן לחומרא.

קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה.

קשיא דרבנן אדרבנן!

ומתרצת הגמרא: דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא:

התם הרי מדובר בשאינו עומד הכלי והקופיץ למדה.

הכא — בעומד למדה.

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא.

התם — ששוקל במאזניים קא עביד כדעבדין בחול, שלפעמים שוקלים כך.

הכא — לא קעביד כדעבדין בחול, שהרי כלי זה רק מיועד למדידה אך עדיין לא השתמש בו למדידה.

רבא אמר: מאי "אבל לא במדה" — שלא יזכור לו שם מדה, של לוג וכדומה.

אבל כלי המיוחד למדה בלי שיזכיר את שמו — ימלאנו.

ואתא רבי יהודה למימר: כלי המיוחד למדה — לא ימלאנו.

ומדייקת הגמרא: אלמא, לפי ההסבר של רבא, גבי שמחת יום טוב רבי יהודה לחומרא ורבנן לקולא.

והא אפכא שמעינן להו:

דתנן, רבי יהודה אומר: שוקל אדם בשר כנגד הכלי וכנגד הקופיץ, וחכמים אומרים: אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר.

אלמא: רבי יהודה לקולא ורבנן לחומרא.

קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה, קשיא דרבנן אדרבנן!

ומשנינן: דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא.

התם — בשאינו מיוחד למדה.

הכא — מיוחד למדה.

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא:

התם — קא עביד כדעבדין בחול.

הכא שבא הלוקח עם כלי מדידה ואומר מלא לי כלי זה — לא קא עביד כדעבדין בחול, שאין דרך הקונים לבוא עם כלי מדידה אל המוכר, אלא זה דרך של המלוים איש מאת רעהו בלבד.

היות דעבדי אינשי שמנהג אנשים הוא המקריבי המרא שנותנים יין חינם לחבריהם במנא דכילא, בכלי של מידה, ושתו.

שנינו במשנה: מעשה באבא שאול בן בטנית.

תנא: אף בחול מועד היה עושה כן, שהיה ממלא את המידות מבערב, מפני בטול בית המדרש, שהיו חכם גדול והיו שואלים אותו שאלות בהלכה, ולא רצה לבזבז זמנו ביום כדי להמתין עד שיגמר הקצף בשעת המזיגה לקונים.

תנו רבנן: הוא כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות, שחישב שהרויח כך במשך הזמן מחמת הקצף בשעת המדידה. וחבריו כנסו שלש מאות גרבי שמן ממצוי המדות, שמזגו שמן, ונשאר בידם מחמת שלא התמצה השמן לגמרי אל כלי הקונים.

והביאום לפני הגזברים לירושלים למסרם להקדש לפי שלא רצו להנות מממון שאינו שלהם.

אמרו להם גזברי ההקדש: אי אתם זקוקים לכך, היות והקונים מוחלים לכם.

אמרו להם: אף אנו אין רצוננו בכך.

אמרו להם: הואיל והחמרתם על עצמכם — עשו מהם צרכי רבים.

דתנא: גזל ואינו יודע למי גזל — יעשה בהם צרכי רבים.

מאי נינהו? — אמר רב חסדא: בורות שיחין ומערות לשתיית מים.

אדבריה טייל רב חסדא והנהיגו לרבנא עוקבא, במבואות העיר, ודרש: לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו ביום טוב.

אבל קודר הוא בכלי מדידה קב או קבים בתוך השעורים, ונותן לפני בהמתו, ואינו חושש.

והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו — כדי שלא יקדיח תבשילו.

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: מודדת אשה קמח ביום טוב ונותנת לתוך עיסתה, כדי שתטול חלה בעין יפה. כי אם לא תדע את שיעור העיסה היא תקמץ בנתינת החלה, לפי שתשער שמידתה של העיסה היא יותר מצומצמת.

ושמואל אמר: אסור למדוד.

ופרכינן: והא תנא דבי שמואל מותר למדוד!

אמר אביי: השתא דאמר שמואל אסור, ותנא דבי שמואל מותר — שמואל הלכה למעשה לזה שבא לשאול אתא לאשמועינן. אבל אין מורים כך ברבים, ולכן שנה תנא דבי שמואל שאסור.

תנו רבנן: אין שונין פעם שניה בניפוי הקמח ביום טוב, היות ויכול לעשותו מאתמול.

משום רבי פפיים ורבי יהודה בן בתירא אמרו: שונין, לפי שאין טירחה בדבר בפעם השניה, ודבר הנראה לכל שעושה את הניפוי בפעם השניה, שהרי כמעט ולא יוצאת פסולת.

ושוין, שאם נפל לתוכן צרור או קיסם ביום טוב — ששונין.

תני תנא קמיה דרבינא: אין שונין קמח ביום טוב, אבל נפל צרור או קיסם — כורר בידו.

אמר ליה: הוצאת צרור או קיסם בידו — כל שכן דאפור, דהוה ליה כבורר.

דרש רבא בר רב הונא זוטרי אפתחא בשערי דנהרדעא: שונין קמח ביום טוב.

אמר ליה רב נחמן: פוקו ואמרו ליה לאבא: שקילא טיבותך, ושדי אחורי! נטולה היא טובתך ומונחת על קוצים. ומשל הוא לדבר שאין בו צורך.

והיינו, שההיתר לשנות קמח הוא ידוע!

פוק חזי צא וראה כמה מהולתא נפות הדרן מסתובבות ביום טוב בנהרדעא לשנות בהם את ניפוי הקמח.

דביתחו אשתו דרב יוסף נהלא נפתה פעם שניה קמחא אנבא דמהולתא, מגבה של הנפה, דהיינו, בנפה הפוכה, לשם שינוי.

אמר לה: חזי, ראי שתנפי היטב, דאנא — רפתא מעליתא לחם משובח בעינא.

דביתחו דרב אשי נהלא קמחא אנבא דפתורא על שולחן הפוך לשם שינוי.

אמר רב אשי: הא דידן, אשתי שלי, היא ברתיה דרמי בר חמא. ורמי בר חמא מרא דעובדא הוה, היה מדקדק במעשיו, ואי לאו דחזיא לעשות כך מבי נשא — לא הוה עבדא.

מתניתין:

הולך אדם אצל חנוני הרגיל אלו, שסומך עליו לתת לו בלי לקבוע סכום, ואומר לו: תן לי ביצים ואגוזים במנין מסויים!

ואין המנין דרך מקח, שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו.

גמרא:

תנו רבנן: הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו, ואומר לו: תן לי גדי אחד או טלה אחד.

אצל טבח הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי כף אחת או ירך אחת;

אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי תור אחד או גוזל אחד;

אצל נחתום הרגיל אצלו ואומר לו: תן לי ככר אחד או גלוסקא אחת;